

Jan Tomczak

"Stärker als der Tod : Zukunft - Tod - Auferstehung - Himmel - Hölle - Fegfeuer", Gisbert Greshake, Mainz 1976 : [recenzja]

Collectanea Theologica 48/1, 191-192

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w stosunku do innych działań w zakresie przepowiadania, np. określenie stosunku katechezy prowadzonej przez wspólnotę do nauczania szkolnego religii czy teologicznego kształcenia dorosłych. Dalej wyjaśnia autor dydaktyczne i metodyczne podstawy i założenia nauczania realizowanego w gminie. Proces nauczania powinien być prowadzony na sposób dialogu i zmierzać do stwarzania możliwości życia z wiary.

Część druga ukazuje głoszenie orędzia zbawienia w gminie na przykładach katechezy sakramentalnej. Przedstawia konsekwencje, jakie ma katecheza chrzcielna i pokuty dla pracy w całej wspólnocie. Np. rozmowy przed chrztem z rodzicami rodzonymi i chrzestnymi mają służyć nie tylko bezpośredniemu przygotowaniu do wspomnianego sakramentu, lecz stanowią punkt oparcia i wyjścia dla pracy duszpasterskiej wśród młodych rodzin. Na przykładzie katechezy o pokucie i spowiedzi autor podaje model szkolenia współpracowników, którymi są rodzice i inni członkowie gminy. Omawia, w jaki sposób praktycznie przeprowadzić kurs szkoleniowy dla nich. Na końcu Müller podsuwa propozycje dotyczące pracy katechetycznej z ludźmi obojętnymi religijnie lub słabo związanymi z gminą.

Trzecia część książki zawiera wykaz pomocy do pracy katechetycznej, a więc modeli, literatury i materiałów głównie środków audiowizualnych.

Omawiana książka zrodziła się z praktycznej pracy autora w katechezie prowadzonej w gminie. Propozycje podane w drugiej części przeszły wielokrotne próby. Dzięki temu nie tylko wzbogaciła literaturę na temat katechezy wspólnoty, ale również może w niejednym pomóc przy rozwiązywaniu problemów duszpasterskich we wspólnotach parafialnych.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Gisbert GRESHAKE, *Stärker als der Tod. Zukunft — Tod — Auferstehung — Himmel — Hölle — Fegfeuer*, Mainz 1976, Matthias-Grünewald-Verlag, s. 96.

Wielu współczesnych teologów stara się przemyśleć i nawet zrewidować dotychczasowe pojęcia dotyczące tak zwanych rzeczy ostatecznych, określanych w naukowym języku teologii eschatologią. Do nich należy Gisbert Greshake, który od 1972 r. jest profesorem teologii dogmatycznej i historii dogmatu na uniwersytecie w Wiedniu.

W szeregu referatów, seminariów na temat wiary i innych spotkań, jakie miał w różnych miastach Austrii i Szwajcarii, próbował ukazać najważniejsze momenty nowych przemyśleń teologicznych dotyczących rzeczy ostatecznych. Te istotne zagadnienia przedstawił w omawianej książce. Nie chodziło autorowi o poruszenie wszystkich problemów z dziedziny eschatologii, lecz o rozważenie tych zagadnień, które dla wielu chrześcijan stanowią znaki zapytania oraz głęboko przenikają w urzeczywistnianie wiary jednostek i całego Kościoła.

Rzeczy ostateczne według przedstawianej książki nie są tylko zakończeniem egzystencji ziemskiej i rozpoczęciem czegoś, co spełni się dopiero w dalekiej przyszłości. Jako cel całej historii wnikają już obecnie w teraźniejszość. Nadają jej kierunek oraz ją określają. Spojrzenie na daleką przyszłość ma wielkie znaczenie dla obecnej rzeczywistości. Stąd właściwe zrozumienie ich przyczynia się do dobrego kształtowania współczesności.

Autor zaznacza, że w ostatnich latach poważnie zmieniło się rozumienie eschatologii, dzięki pogłębionemu spojrzeniu na intencje, jakie mają odnośnie wypowiedzi Pisma św., i dzięki odnowionej refleksji nad kościelnym przekazywaniem wiary. Uważa, że należy dawne pojęcia eschatologiczne interpretować w świetle współczesnej refleksji ubogaconej nowymi doświadczeniami. Dlatego w swej książce nie tylko na nowo wypowiada

dawne prawdy wiary o rzeczach ostatecznych, ale odkrywa w nich także nowe aspekty i perspektywy dla ich rozwoju.

Omawiana praca została podzielona na trzy rozdziały. W pierwszym ukazuje autor rozważania o przyszłości i nadziei. Przedstawia dotychczasowe myśli eschatologiczne i to, co jest w nich niesłuszne. Niesłuszne jest szukanie w Piśmie św. czy tradycji wiedzy o przyszłości. Nie chodzi o wiedzę o przyszłości, lecz o nadzieję. Ten, kto wie i poznaje, ma obraz zamknięty. Kto zaś ma nadzieję, wszystko uważa za otwarte. Biblia nie daje wiedzy o przyszłości, lecz ukazuje w obrazach, że wszystko zmierza ku Bogu. Następnie Gisbert Greshake rozważa, na czym nadzieja się opiera i gdzie oraz przez co się realizuje.

Drugi rozdział jest poświęcony problemowi śmierci: jak ludzie ją przeżywają? Czy jest ona następstwem grzechu? Szczególnie interesujące, ale zarazem problematyczne jest rozważanie o nieśmiertelności duszy i wskrzeszeniu ciała. Odbiega bowiem od dotychczasowych pojęć i ujęć katechizmowych. Np. autor uważa, że w chwili śmierci następuje zmartwychwstanie ciała i cały człowiek wraca do Boga.

W nowym rozdziale mocno został podkreślony społeczny charakter nieba. Istotną dla nieba jest wspólnota. Pisząc o piekle, ukazuje Greshake to, co o nim mówi Pismo św. i tradycja, i jak te dane współcześni teologowie interpretują w świetle dzisiejszej refleksji. Może w największym stopniu odbiegają od dotychczasowej nauki myśli o czyście i modlitwie za zmarłych, np. rozumienie modlitwy za zmarłych jako manifestacji miłości i solidarności wobec Boga, a czyścia jako spotkania z Bogiem, które budzi strach i przerażenie (por. Hbr 10, 31).

Autor tak sformułował problemy i tematy, że są zrozumiałe dla każdego zainteresowanego chrześcijanina. Pomiął trudno zrozumiałe punkty dyskusyjne. Zrezygnował z przypisków i obszernego wykazu literatury. Szukających szerszych i głębszych uzasadnień odsyła do swoich innych publikacji na tematy rozważane w prezentowanej książce.

Omawiana praca może dobrze służyć zainteresowanym poruszonymi w niej problemami, którzy nie mają czasu na czytanie obszernych dzieł z dziedziny eschatologii, a chcą się zorientować we współczesnej refleksji o rzeczach ostatecznych.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Handbuch der Religionspädagogik, tom III: *Religionspädagogische Handlungsfelder in kirchlicher Verantwortung*, wyd. Erich Feifel, Robert Leuenberger, Günter Stachel, Klaus Wegenast, Zürich—Einsiedeln—Köln 1975, Gütersloher Verlagshaus — Gerd Mohn; Benziger Verlag, s. 482.

Zgodnie z podtytułem, recenzjowany przez nas trzeci tom podręcznika pedagogiki religijnej zajmuje się różnorodnymi dziedzinami oddziaływania wychowawczego Kościoła (tom I nosi tytuł: *Religiöse Bildung und Erziehung. Theorie und Faktoren*, tom II: *Didaktik des Religionsunterrichts — Wissenschaftstheorie*). Autorzy tego zbiorowego dzieła, za pomocą ogólnego układu i sekwencji tematów, pragną ukształtować w umyśle czytelnika koncepcję wychowania religijnego, pojętego jako proces trwający przez całe życie chrześcijanina. Nie tylko referują najnowsze osiągnięcia reprezentowanej przez siebie gałęzi wiedzy, lecz także usiłują stosować je do aktualnych sytuacji życiowych i instytucji związanych z samourzeczywistnianiem się Kościoła. Z uwagi na to, że spośród 27 autorów artykułu, wchodzących w skład interesującej nas publikacji, tylko sześciu jest spoza obrębu RFN, aplikacje te dotyczą przeważnie problematyki religijno-wychowawczej tego kraju.